

Psykisk ohälsa

Johannes Malm

Leg. psykolog

Ledamot i NAG depression och ångestsyndrom

**Nationellt system
för kunskapsstyrning
Hälsa- och sjukvård**

SVERIGES REGIONER I SAMVERKAN

Psykiskt
välbefinnande

Psykisk hälsa

Psykisk hälsa

Psykisk hälsa

Psykiskt välbefinnande

Psykisk ohälsa

Psykisk hälsa

Psykiskt välbefinnande

Psykisk ohälsa

Psykiiskt
välbefinnande

Psykisk välbefinnande

Inte enbart frånvaro av sjukdom eller besvär

Att kunna balansera positiva och negativa känslor

Förmåga att känna tillfredsställelse med livet

Att ha goda sociala relationer

Att kunna känna njutning, lust och lycka

Psykiisk ohälsa

Psykisk ohälsa

Samlingsbegrepp för tillstånd som innebär ett lidande med olika svårighetsgrad.

Från psykiska besvär till psykiatriska tillstånd

Gemensamt är att det innebär ett lidande för personen själv eller dess omgivning.

Stor spridning mellan tillstånd som inbegrips av begreppet

Psykisk ohälsa

**Psykiska
besvär**

Psykiatriska tillstånd

Psykiiska besvär

Psykiska besvär

Ofta normala reaktioner på påfrestningar i livet

Kan variera i svårighetsgrad

Mindre komplexa än psykiatriska tillstånd

Exempel på psykiska besvär

Koncentrationssvårigheter

Oro och ångest

Nedstämdhet

Psykisk trötthet

Självhat och destruktivitet

Själv mordstankar

Sömnsvårigheter

Exempel på psykiska besvär och fysisk symtom

Koncentrationssvårigheter

Oro och ångest

Nedstämdhet

Psykisk trötthet

Självhat och destruktivitet

Självmordstankar

Sömnsvårigheter

Huvudvärk

Magont

Ryggvärk

Yrsel

Psykisk ohälsa

Psykiska
besvär

Psykiatriska tillstånd

I denna begreppsmodell används *psykiska besvär* för psykisk ohälsa där kraven för en psykiatrisk diagnos inte är uppfyllda

Psykiatriska tillstånd

Psykiatriska tillstånd

Kriterier för en psykiatrisk diagnos är uppfyllda

En sammansättning av symtom ska ha förelegat ihållande över en angiven tidsperiod, vanligtvis 14 dagar.

Symtomen ska innebära en nedsättning av psykisk funktion.

En kan ha ett psykiatriskt tillstånd även om det inte identifierats och klassificerats av sjukvården.

Kan vara bestående eller av övergående natur.

Psykiatriska tillstånd

Psykiska sjukdomar och
syndrom

Utvecklingsrelaterade
psykiska funktionsavvikelser

Psykiska sjukdomar och syndrom

Psykiska sjukdomar och syndrom

Kan debutera när som helst under livet

Exempel på psykiska sjukdomar och syndrom

Depressiva syndrom

Ångestsyndrom

Skadligt bruk och beroende

Tvångssyndrom

Trauma- och stressrelaterade syndrom

Utagerande beteende- och impuls kontrollstörningar

Personlighetssyndrom

Schizofrenispektrumsyndrom, andra psykosor samt katatoni

Utvecklingsrelaterade psykiska funktionsavvikelser

Utvecklingsrelaterade psykiska funktionsavvikelser

Debuterar under barndomen och kvarstår ofta i vuxenlivet

Benämns ofta som neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF)

Exempel på utvecklingsrelaterade psykiska funktionsavvikelser

Adhd

Autismspektrumsyndrom inklusive autism och Aspergers syndrom

Intellektuell funktionsnedsättning

Kommunikations- eller språkstörningar

Specifika inlärningssvårigheter (dyslexi, dyskalkyli)

Tics/Tourettes syndrom

Hur ställs en psykiatrisk diagnos?

Utifrån internationella diagnosmanualer

- Diagnostic statistical manual (DSM), American Psychiatric Association
- International Classification of Diseases (ICD), World Health Organization
- Beskriver kriterier som ska föreligga vid en psykiatrisk diagnos, bl a
 - Symtom
 - Typisk utvecklingshistorik och kliniskt förlopp
 - Biologiska och omständighetsrelaterade riskfaktorer

Psykiatriska diagnoser

Baserade på symtomkonstellationer, inte orsak

- Vid andra medicinska diagnoser finns ofta en tydlig koppling till någon sorts inre dysfunktion, det saknas för många psykiatriska diagnoser.
- Flera diagnoser har överlappande diagnoskriterier. En person kan uppfylla flera olika diagnoser samtidigt.

Psykiatrisk samsjuklighet

När två eller fler diagnoser uppfylls samtidigt

Exempel

Bland personer som diagnosticerats med adhd är bl a förstämningssyndrom, ångestsyndrom, personlighetssyndrom, skadligt bruk och beroende vanligare jämfört med de som inte uppfyller adhd-diagnos.

Det är 10-19 vanligare gånger att man diagnosticerats med autism om man uppfyller kriterier för en adhd-diagnos, jämfört med personer som inte uppfyller kriterier för adhd.

**Hur kommer det sig att
personer med samma diagnos
kan uppfattas så olika?**

Samma diagnos kan uppfyllas på olika grunder

Minst fem av nedan kriterier ska vara uppfyllda sedan minst 14 dagar tillbaka för att uppfylla diagnos X.

Kriterier 1	☐
Kriterier 2	☐
Kriterier 3	☐
Kriterier 4	☐
Kriterier 5	☐
Kriterier 6	☐
Kriterier 7	☐
Kriterier 8	☐
Kriterier 9	☐

Samma diagnos kan uppfyllas på olika grunder

Minst fem av nedan kriterier ska vara uppfyllda sedan 14 dagar för att uppfylla diagnos X.

Person 1

Kriterier 1	✓
Kriterier 2	
Kriterier 3	✓
Kriterier 4	✓
Kriterier 5	
Kriterier 6	✓
Kriterier 7	✓
Kriterier 8	
Kriterier 9	

Person 2

Kriterier 1	✓
Kriterier 2	✓
Kriterier 3	
Kriterier 4	
Kriterier 5	✓
Kriterier 6	
Kriterier 7	
Kriterier 8	✓
Kriterier 9	✓

Kriterier kan röra förändring åt olika håll

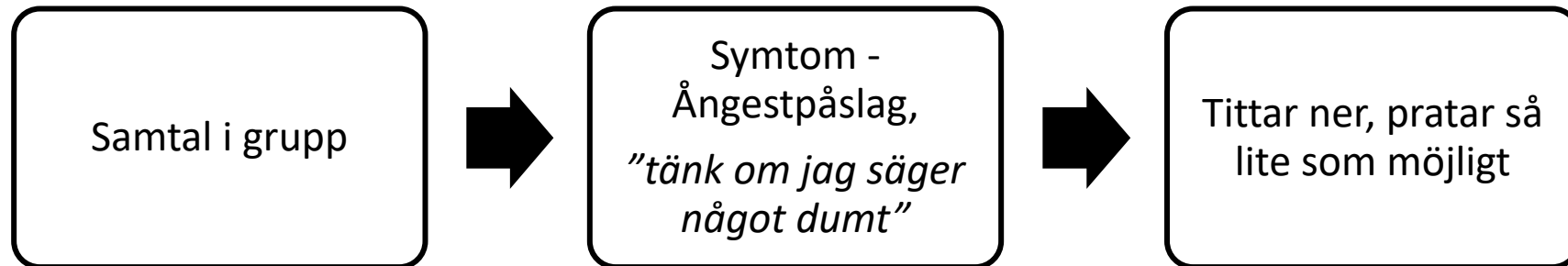
Exempelvis vad gäller egentlig depression

- För mycket eller för lite sömn
- 5% i ökad eller minskad vikt
- Psykomotorisk hämning eller agitation

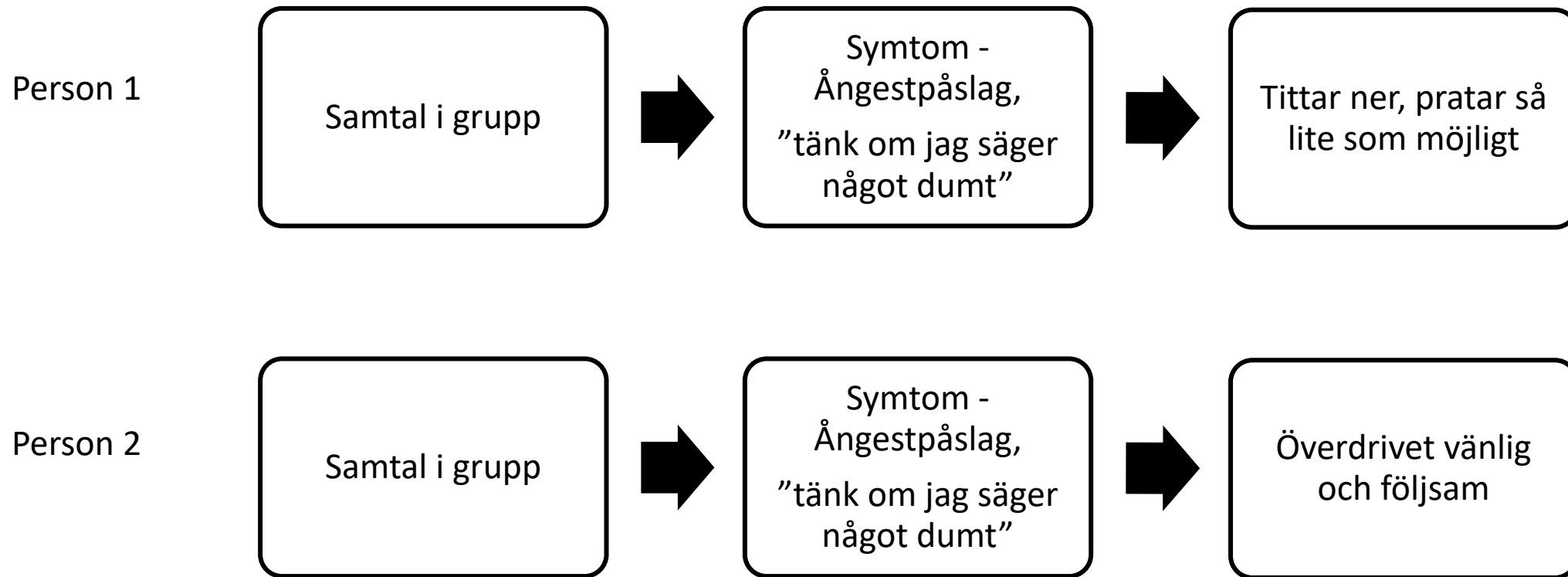
Den kliniska bilden kan därför skilja mellan patienter som uppfyller kriterier för samma diagnos.

Samma symtom kan aktivera olika typer av hanteringsstrategier och beteenden

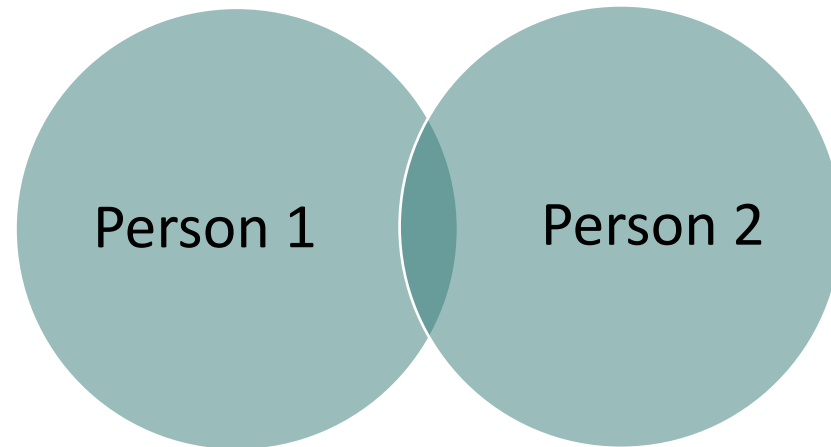
Person 1

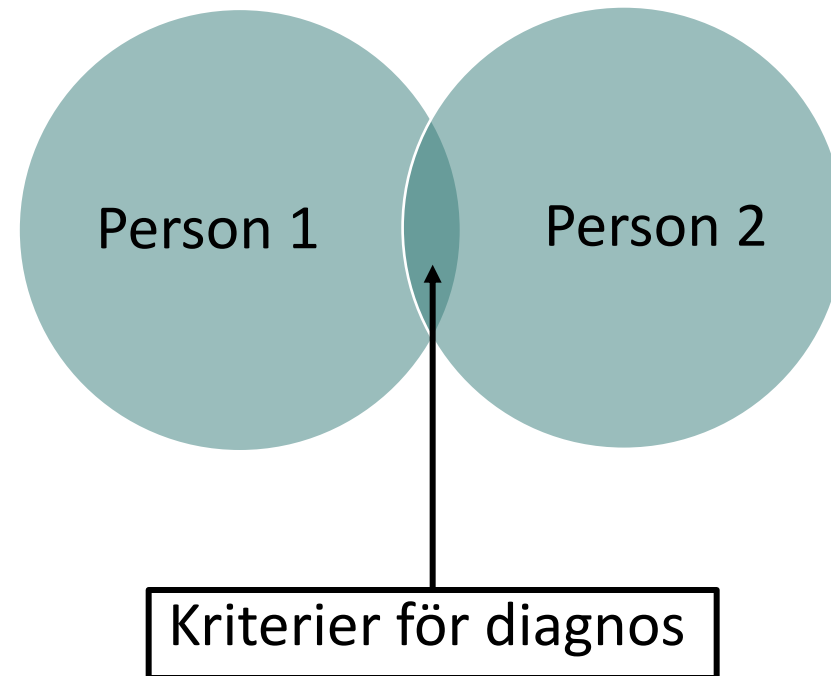
Samma symtom kan aktivera olika typer av hanteringsstrategier och beteenden

Personer med samma diagnos kan uppfattas olika

Personer med samma diagnos kan uppfattas olika

Sammanfattningsvis

Psykisk ohälsa är mycket brett begrepp

- Berör både *psykiska besvär* eller *psykiatriska tillstånd*
- Diagnoser ställs utifrån diagnosmanualer och kräver god diagnostisk kompetens

Personer med psykiatriska diagnoser är en heterogen grupp

- Delvis på hur diagnossystemet är uppbyggt
- Främst på grund av att vi är unika som människor

Begrepp inom området psykisk hälsa

Version 2020

**Nationellt system
för kunskapsstyrning
Hälsa- och sjukvård**

SVERIGES REGIONER I SAMVERKAN